

DR. ÖĞR. ÜYESİ MÜGE KARABAĞ:

Yapay zeka, **ahlaki** duyarlılığa sahip olamaz

RÖPORTAJ: YAHYA AYYILDIZ

Yapay zeka doğrudan otonom olarak ahlaki bir duyarlılığa sahip olamaz, zira bunun için öncelikli olarak insan bilincine ulaşması gerekir. Ayrıca yapay zekanın ahlaki yargıda bulunması; duygusal zekası, dolayısıyla bilinci olmadığı için mümkün değildir. Ahlaki yargıda bulunamayacağı için sadece ona yüklenen kodlar çerçevesinde hareket edebilir.

Yapay zeka nedir ve doğal zekadan hangi hususlarda ayrışmaktadır?

Yapay zekayı en yalın haliyle tanımlayacak olursak, insanların yapabildiği işleri makinelerin yapabilmesini sağlayan, makinelere çeşitli yetenekler kazandırmayı amaçlayan sistemler bütünüdür. İnsana özgü yetenekler olan akıl yürütme, çıkarım yapma, deneyimlerle öğrenme gibi özellikleri makinelere kazandırdığımızda onlara yapay bir zeka niteliği de

kazandırmış oluyoruz. Doğal zeka dediğimizde ise insan zekasını kast ediyoruz. Konu felsefi düzlemde tartışmaya açık olmakla birlikte, bu noktada da doğal zekanın kurguladığı, yani insanın tasarladığı ve makineye insani yetenekler kazandırmayı amaçladığı yapay zekaya karşılık doğal zeka ayrımı ortaya çıkıyor. Doğal zeka, insana özgü değişkenliğe sahiptir. Doğal zeka insanın doğuştan sahip olduğu algılama, problem çözme, çıkarım yapma, öğrenme gibi özelliklere sa-

hip iken söz konusu bu özellikler, bir makineye insanlar tarafından kazandırılır. Buna karşılık yapay zekanın, insan zekasından daha üstün özellikleri vardır. Zira en basit yapay zekaya sahip bir makine bile insanlardan daha hızlı problem çözme becerisine sahiptir. Bunun nedeni de yine insanlar tarafından tasarlanan algoritmalar sayesinde makinelerin bu hıza ulaşmasıdır. Ayrıca makineler, herhangi bir problemi çözerken insanlar gibi çevresel ve öznel faktörlerden etkilenmez. Dolayısıyla yapay zeka, kendisine programlanan algoritmaya göre hareket eder. Bununla birlikte yapay zekanın herhangi bir konuda makine öğrenimiyle deneyim kazanması uzun zaman alır. İnsanlar ise doğaları gereği çevresel faktörlere, çeşitli değişikliklere daha hızlı uyum sağlar.

Gelecekte nasıl bir yapay zeka ile karşılaşabiliriz?

Bu konu günümüzde oldukça

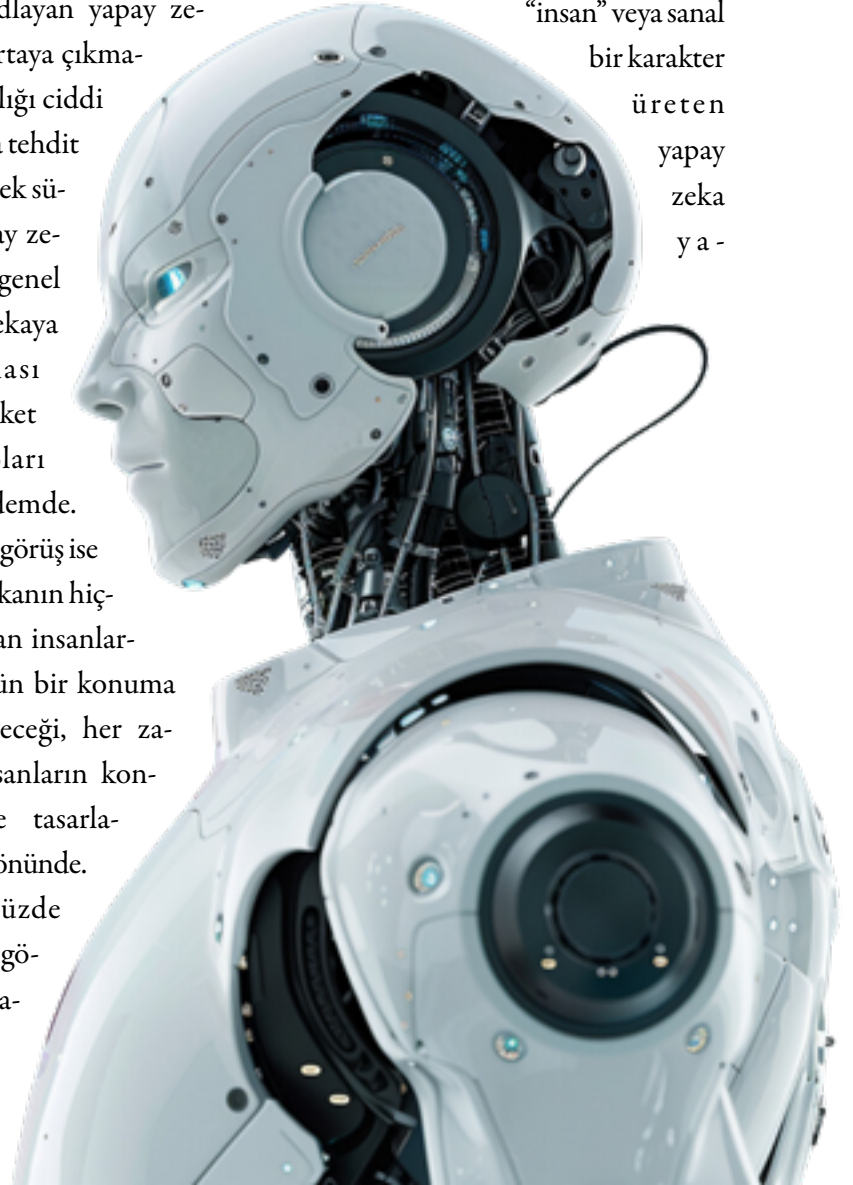
MÜGE KARABAĞ

YÜKSEK lisansını “Savaş Muhabirliği: Suriye İç Çatışması Örneği” başlıklı teziyle, doktorasını “Dijital Televizyon Platformlarında Yayınlanan Bilim Kurgu Dizilerinde Yapay Zeka Olgusu: Netflix Örneği” adlı teziyle yapmıştır. “Bilimkurgudan Gerçeğe Yapay Zekanın Bugünü ve Geleceği”, “Posthümanizmin Dijital Oyunlardaki Temsili: Alien Isolation”, “Bilim Kurgu Sinemasında Yapay Zeka ve İnsan İlişisinin Fütüristik Temsili: Zoe Filmi Örneği” gibi araştırmaları bulunmaktadır.

popüler. Bilim kurgu romanlarına ve filmlerine çok eski zamanlardan beri konu olan makinelerin insan varlığını tehdit etme fantezisi, günümüzde neredeyse bir hezeyana dönüşmüş durumda. Kuşkusuz bunun sebebi, yapay zekanın her geçen gün gelişerek hayatın her alanında kullanımının artması. Teknoloji, inanılmaz bir hızla gelişiyor, bunun sonu yok gibi görünüyor. Yapay zekanın geleceği hakkında görüşler üç kısma ayrılmış durumda. Bir kısımda yapay zekanın insanlığın geleceği için bir umut olabileceği yönünde görüşler mevcut. Hastalıkların erken teşhisinde, çeşitli doğal afetlerden insanların en az şekilde etkilenmesinde, trafik kazalarının önlenmesine kadar yapay zekanın pek çok konuda insanlığa katkı sunacağı belirtilmekte. Diğer görüş ise son derece karamsar. Zira bu görüşlerin tam olarak, insanlığın sonunu getiren makinelerin anlatıldığı bilim kurgu filmlerine benzediğini söylemek mümkün. Akıllı makine-

lerin insanların yaptığı işleri yapmasıyla işsizliğin artması, yapay zekaya sahip silahların kontrolsüz kullanımı, yapay zekanın kontrolsüz kullanımı sonucu kendi kendini kodlayan yapay zekanın ortaya çıkması, insanlığı ciddi anlamda tehdit edebilecek süper yapay zeka veya genel yapay zekaya ulaşılması gibi felaket senaryoları da gündemde. Üçüncü görüş ise yapay zekanın hiçbir zaman insanlardan üstün bir konuma gelemeyeceği, her zaman insanların kontrolünde tasarlanacağı yönünde. Günümüzde ise ses ve görüntü ola-

rak toplanan verileri en iyi şekilde kullanan, gerçek bir insandan ayırt edilemeyecek düzeyde doğala en yakın sonucu vererek gerçekte hiç var olmayan sanal bir “insan” veya sanal bir karakter üreten yapay zeka ya-

.....

Yapay zekanın ahlaki ilkeler çerçevesinde hareket etmesi için belirli gözlem ve deneme-yanılma yollarından geçmesi gerekebilir. Robotlara yüklenebilecek bir ahlak algoritması, hukuk disipliniyle beraber geliştirilebilir. Bu durumda üretici-yapay zeka-kullanıcı çerçevesinde ahlaki sorumluluk boyutu değerlendirilebilir.

.....

zılımları mevcut. Bununla birlikte yapay zekaya dair yapılan çeşitli araştırmalar da yapay zekanın giderek daha da geliştiğini ve üstelik evrimleştiğini de gösteriyor. Burada bahsetmek istediğim, makinelerin evrimleşmesi yani bilinç kazanabilmesi.

Yapay zekanın gelişimi ne tür fayda ve zararlara yol açabilir?

Günümüzde yapay zeka sistemleri eğitimden tasarıma, finanstan sağlığa kadar pek çok alanda kullanılıyor. Yapay zekanın insanlığın faydasına yönelik kullanımı pek çok avantajı beraberinde getiriyor. Öyle ki yapay zeka destekli sistemler suç önleme kapsamında da kullanılabilir. Konuyla ilgili olarak uzmanlar veri madenciliğiyle birlikte yürütülen yapay zeka çalışmalarının teröristlerin dijital faaliyetlerini takip ederek olası bir suç planını önlemeye yardımcı olabileceğini belirtiyorlar. Bununla birlikte çeşitli hastalıkların önceden teşhis edilmesi, trafik kontrolünün sağlanması, sürdürülebilir tarımın gelişmesi, çevreye verilen zararın sürücüsüz ve elektrikli araçlarla

minimuma indirilmesi gibi pek çok alanda yapay zekanın faydalarını izleyebiliriz. Öte yandan gelişen yapay zeka teknolojilerinin olası zararlarına yönelik pek çok teori de mevcut. Burada endişe edilen şey, yapay zekanın tamamen otonom bir boyuta evrilmesi, yani kendi kendini kodlayabilmesi. Yapay zeka sistemleri otonom bir boyut kazandığında insanlığa nasıl katkı sunacağı şimdilik bilinmez bir konu. Ayrıca daha somut bir zarar olasılığı da insanların yaptığı işleri yapay zekanın yapması sonucu artabilecek işsizlik durumu. Aynı şekilde eğer yapay zeka sistemleri kötü amaçlarla kullanılırsa siber suçların artabileceği, siber saldırıların tehdit oluşturabileceği yönünde de endişeler var.

Yapay zekaya kişilik atfederek ona birtakım haklar ve sorumluluklar bahsetmek mümkün mü?

Bu soru hem felsefi hem de hukuki alanda pek çok tartışmayı beraberinde getiriyor. Bir robota kişilik kazandırmak mümkünse, bu durum etik sorunları da bera-

berinde getirecektir. Yapay zekanın hukuki olarak tanınması için aynı zamanda gerçek bir "kişi" olarak da tanınması gerektiği belirtiliyor. Eğer bir varlığa kişilik atfedeceksek, ona hukuki haklar da vermemiz gerekebilir. Robot hukuku konusu uzun zamandır gündemde.

Ancak konuyla ilgili görüş birliğine varılmış değil. Aynı şekilde robotlara veya yapay zekaya yönelik çeşitli kişilik sınıflandırmalarda da bir görüş birliği yok. Yapay zekanın eşya olarak, köle olarak veya gerçek bir kişi olarak ya da yapay insan olarak kabul edilmesini sa-

vunan pek çok görüş mevcut. Bu durumda yapay zekaya her ne kadar sorumluluk yüklenirse yüklenirsin, hukuki alanda teoride pek çok belirsizlik de beraberinde geliyor.

Yapay zekaya sahip varlıkların kişilik kazanması, insanın

anlamını ve varlıklar içerisindeki konumunu nasıl etkiler?

Bu konu derin bir ontolojik tartışmayı doğuruyor. Yapay zekanın varlığı somut olarak kabul edilebilir mi? Şayet edilecekse yapay zekanın varlığını insan varlığından ayırt edebilir miyiz, yapay zeka duygu-

sal bir varlık olan insanla ortak kolumda değerlendirilebilir mi, gibi pek çok soru ortaya çıkıyor. Mevcut durumda yapay zekanın kişilik sahibi olamayacağı, duygusal zekaya sahip olmadığı için insani boyutta bir bilince ulaşamayacağı, en azından yakın gelecekte, aşikâr. Ancak konuyla ilgili bazı çalışmalar oldukça düşündürücü. Yapılan araştırmalarda insanların müdahalesi bulunmadan robotların birbirleriyle nasıl iletişim kuracağı ve kişilik geliştirebileceği inceleniyor. Örneğin bir çalışmada bir salyangozla eşit beyin gücüne sahip bir robot grubu, birbirlerinden uzak durmalarına yönelik tasarlanıyor. Robotlar kapalı bir yerde sürekli izleniyor. Buna göre robotlar aynı kodlamayla tasarlanmalarına rağmen bir süre sonra bir kısmı birbirleriyle işbirliği yaparken bir kısmı birbirine saldırmıştır. Üstelik içlerinden biri kendine de zarar vererek sürekli en kötü seçimi yapmaya evrilmiştir. Eğer bunu robotların kişilik kazanması olarak değerlendirirsek tıpkı insanlar gibi bir kısmının iyiliğe bir kısmının da kötülüğe yatkın olabileceğini belirtebiliriz.

En son yayınlanan bir habere göre gelecek yıl üretilecek bir yapay zeka, en akıllı insandan bile daha akıllı olacaktır. Böylesi bir yapay zeka kendisinden daha az zeki olan

**insanlar tarafından sınırlan-
dırılmak veya belirlenmek is-
ter mi?**

Daha önce de belirttiğim gibi yapay zekanın tamamen otonom boyuta ulaşabilmesiyle gerçekleşecek bir olasılık bu. Dolayısıyla konuyla ilgili net bir şey söylemek mümkün değil. Yapay zeka kötü niyetli kişilerin elinde olursa felaket senaryoları gerçekleşebilir.

**Yapay zeka ahlaki duyarlılığa
sahip olabilir mi?**

Yapay zeka doğrudan otonom olarak ahlaki bir duyarlılığa sahip olamaz, zira bunun için öncelikli olarak insan bilincine ulaşması gerekir. Burada öncelikle sorgulanması gereken, robotlar ve yapay zeka sistemlerinin etik kurallara uygun bir şekilde tasarlanmasıdır. Burada yine hukuki açıdan belir-

.....

Etik kurallara uygun bir robot üretildiğinde bu robot bir hata yaptığında veya suç teşkil edecek bir davranışta bulunduğu burda sorumluluk kimin olacak? Robotu üreten şirkette mi, robotta mı, robotun veya yapay zekanın sahibinde mi? Konuyla ilgili araştırmalar “robot etiği” kavramını ön plana çıkarıyor.

.....

ha çok insanların robotlara ve diğer yapay zeka sistemlerine yönelik davranışlarını düzenlemek için kullanılıyor. Ahlaki duyarlılığa sahip bir makine tamamen otonom olmadığı sürece yine ona yüklenen kodlar sınırında belirli bir “ahlak” kapasitesine sahip olacaktır. Ayrıca yapay zekanın ahlaki yargıda bulunması duygusal zekası, dolayısıyla bilinci olmadığı için mümkün değildir. Ahlaki yargıda bulunmayacağı için sadece ona yüklenen kodlar çerçevesinde hareket edebilir.

Yapay zeka için geliştirilen birtakım ahlaki ilkeler var mı? Varsa bunlar yapay zekanın ahlaki davranmasını garanti altına alır mı?

Yapay zekanın ahlaki duyarlılığı kodlayıcısına ait. Örneğin SimSimi isimli bir yapay zeka konuşma programı, politikacılara küfrettiği ve onları eleştirdiği gerekçesiyle tartışmalara sebep olmuştu. Aynı şekilde bazı şirketlerin kullandığı yapay zeka destekli sohbet robotlarının da müşterilere küfür ve hakaret gibi söylemlerde bulunduğu va-

kalar yaşanıyor. Bunları önlemek için yapay zeka destekli sistemlerin makineler için belirlenen ahlaki kodlarla tasarlanması gerekir. Burada da hukuki bir altyapı oluşturma gerekliliği doğuyor. Burada üç kısım dikkate alınmalı. Yapay zekanın doğaya ve insanlara karşı olan davranışlarını kontrol altına almak, yapay zekanın üreticisi tarafından kötü amaçlarla tasarlanmasının önüne geçmek ve yapay zekanın sahibi tarafından etik amaçlarla kullanımını sağlamak. Bununla beraber yapay zekanın ahlaki ilkeler çerçevesinde hareket etmesi için belirli gözlem ve deneme yanılma yollarından geçmesi gerekebilir. Robotlara yüklenebilecek bir ahlak algoritması, hukuk disipliniyle beraber geliştirilebilir. Bu durumda üretici-yapay zeka-kullanıcı çerçevesinde ahlaki sorumluluk boyutu değerlendirilebilir.

Açıklamalarınız için teşekkür ederim.

Ben teşekkür ederim, bana bu fırsatı verdiğiniz için.

sizlikler ortaya çıkıyor. Zira etik kurallara uygun bir robot üretildiğinde bu robot bir hata yaptığında veya suç teşkil edecek bir davranışta bulunduğu burda sorumluluk kimin olacak? Robotu üreten şirkette mi, robotta mı, robotun veya yapay zekanın sahibinde mi? Konuyla ilgili araştırmalar “robot etiği” kavramını ön plana çıkarıyor. Robotetik kavramı da-